

#Metoo

En kamp för socialt erkännande och rättvisa

#Metoo. A struggle for social recognition and justice

In the article Honneth's theory of social recognition and Frickers' theory of epistemic injustice is used to analyse testimonies of sexual harassment. The study is based on a content analysis of the testimonies about sexual harassment that are included in the 65 Swedish #metoo calls. Those who testified talk about what, with help of Honneth's theory, can be described as a systematic withholding of social recognition. They are denied solidarity and rights through sexualized physical and psychological abuse, which has a negative impact on their basic self-confidence, self-respect, and self-esteem. In practice, the actions of the perpetrators result in both personal suffering for the women who has been subjected to sexual harassment and to the exclusion of them from social contexts. The latter takes place by the women either leaving the context in which they have been subjected to sexual harassment or to their participation in the context being conditional. For example, they must refrain from telling what they have been through or they lack support when they do. In the article, the difficulty of mobilizing support for those who are subjected to sexual harassment is interpreted as an effect of epistemic injustice.

Keywords: sexual harassment, #metoo, social recognition, epistemic injustice

I OKTOBER 2017 postade Alyssa Milano den numera ikoniska tweet som inledde ett globalt massvittnande om sexuella trakasserier. Hon citerade en vän och lade till "Me too".¹ Tidigare samma dag hade en tämligen okänd twittrare postat "Hey, are you a female-identifying person who has been sexually harassed or assaulted? #metoo". Därefter besvarade twittraren sin egen post med "Maybe if all of us who have been say something, the size of this problem might become more visible. You think? #metoo".²

Ett drygt decennium tidigare, 2006, startade Tarana Burke organisationen "Just Be Inc." för att stärka flickors hälsa och välmående. Hon började då använda "me too" som en fras för att hjälpa de som varit utsatta för sexuella trakasserier (Burke 2017). Burke blev själv våldtagen som barn och berättar att frasen fick sin mening efter upplevelsen av att hon som vuxen misslyckats med att lyssna på och bekräfta en flicka som ville berätta om sin utsatthet (Pandevski 2018). Kvinnojourrörelsen har länge arbetat med

1 https://twitter.com/Alyssa_Milano/status/919659438700670976

2 <https://twitter.com/stephitaph/status/919407613389008896>

en stödform där kvinnor bekräftar egna och andras erfarenheter i ett jämlikt utbyte. Här finns inga vertikala relationer av typen läkare–patient, sjuksköterska–konfident, terapeut–klient (Nyman 2003). Kvinnor möts i stället i ett ömsesidigt och roterande ansvarstagande, där de hjälper varandra. Att ge stöd innebär också att få stöd, eller som Burke uttrycker det: ”it’s a statement from survivor to survivor that says ’I see you, I hear you, I understand you and I’m here for you or I get it’”.

#Metoo skiljde sig, åtminstone inledningsvis, från den tidigare stödverksamheten i flera viktiga hänseenden, dels genom avsaknaden av traditionell organisering i grupper som träffas fysiskt, dels genom att den på mycket kort tid blev omfattande och fick globalt genomslag. Bara på twitter beräknas ungefär 1,7 miljoner personer i 85 länder ha postat inlägg (Park 2017).

#Metoo är den hittills största av flera cyberrörelser som uppmärksammat sexuella trakasserier, däribland #PrataOmDet (2010), #IDidNotReport (2012) och #NotOkay (2016). Denna typ av cyberaktivism drivs av individer snarare än organisationer. Dessa individer förenas emellertid symboliskt genom innebörden i orden ”också jag” och genom den koordinerande och aggregerande funktionen en hashtag har. De enskilda inläggen från personer som inte känner varandra sammanfogas till en helhet. Dessa sociala rörelser är i sin tur exempel på vad Milan (2015) kallar molnprotester (*cloud protesting*) som kännetecknas av en synlighetens politik som fokuserar på individens subjektiva erfarenheter snarare än deras krav på legitim representation. Andra exempel på molnprotester är rörelsen för ökad ekonomisk jämlikhet ”We are the 99%” (2011). #Metoo-upproppen i Sverige, vilka utgör det empiriska materialet i den här artikeln, bröt mot denna individualiserade aktivism och formade en ny organisering; en kvinnorörelse med gemensamma upprop som ställde kollektiva krav. I denna artikel fokuserar vi emellertid inte på de krav som ställs i upproppen, utan på innehållet i de olika vittnesmålen.

Tidigare forskning om innehållet i de svenska #metoo-upproppen har använt upproppen för vissa mansdominerade branscher för att analysera hur sexualiseringen av sociala relationer på arbetet upprätthåller mannen som norm (Johansson, Johansson & Andersson 2018) och för att analysera organisationers respons när trakasserier avslöjas (Fredriksson & Alvinus 2019). Denna artikel baseras på ett bredare underlag än de ovan nämnda studierna: vittnesmålen från samtliga 65 #metoo-upprop.

I ett pågående forskningsprojekt undersöker Hansson med flera hur #metoo organiserades och vilka konsekvenser #metoo fått för aktivister, journalister, fackföreningsrepresentanter och arbetsgivare. De har publicerat en artikel om hur aktivisterna lyckades skapa en trygg och stödjande miljö för dem som vittnade (Hansson, Sveningsson, Sandgren m.fl. 2019). Även massmediernas skildring av #metoo har studerats (Askanius & Möller Hartley 2019). Annan forskning har tagit fasta på den sociala rörelsen och skapandet av en vi-känsla (se till exempel Jackson 2018). Föreliggande artikel kastar i stället ljus över vad som kommuniceras i vittnesmålen, i syfte att undersöka hur de som vittnade beskriver händelser samt upplevelser och konsekvenser av sexuella trakasserier. Målet är att fånga den sociala komplexiteten som de sexuella trakasserier i vittnesmålen inrymmer. Vi gör det genom att analysera de händelser, upplevelser och

konsekvenser som beskrivs i vittnesmålen med hjälp av teorier om erkännande (Honneth 1995[1992]) och epistemisk orättvisa (Fricker 2007). Teorierna argumenterar på olika sätt för att den enskilda individens självförtroende, självuppskattning och självaktning är avhängiga socialt erkännande och bryts ner genom social missaktning. Följande frågor ställs: Vilka typer av social missaktning beskrivs i vittnesmålen och hur påverkar dessa typer av social missaktning de involverades livssituation och livsmöjligheter?

I artikelns första del redogör vi för det empiriska materialet och vår metod. I den andra delen redogör vi för det teoretiska ramverket, som utöver teorier om erkännande och epistemisk orättvisa även innefattar en kort diskussion om begreppet sexuella trakasserier. I den tredje delen redogör vi för vårt resultat. Därefter avslutas artikeln med våra slutsatser.

Material och metod

Artikeln baseras på en sammanställning av vittnesmålen i materialet som de olika #metoo-uppropan lämnade till dåvarande jämställdhetsministern den 8 mars 2018. Detta material omfattar totalt 339 sidor. Många av uppropan utgår från en bransch och är därmed orienterade kring sexuella trakasserier i arbetslivet, men det förekommer även att uppropan har andra gemensamma nämnare, såsom #Utanskyddsnet (hemlösa och missbrukare), #Visparkarbakut (hästsport), #Slådovarattill (hörselskadade), #Killtheking (hårdrockare), #Ålandockså (ålänningar) och #underytan (kvinnor i hedersförtryck). Gemensamt för uppropan är en anslående hashtag i namnet och en kommenterande del som skrivits av de administratörer som samlat ihop vittnesmålen. De redovisar gruppens specifika förutsättningar, drar slutsatser och formulerar krav till regeringen.

De enskilda vittnesmålen är oftast detaljerade och utgör sammanhängande historier som anger kontext, händelseförlopp och de inblandades reaktioner. Det finns långa berättelser som behandlar serier av händelser och skeenden över tid, vilka ibland är representerade med korta citat i denna artikel. De flesta citat som vi valt ut var emellertid kortfattade redan från början. Vi har numrerat samtliga citat från det empiriska material som vi använder och om samma citat används längre fram i artikeln hänvisar vi till det med hjälp av samma nummer.

Som ett led i analysen försåg vi materialet med ett antal koder som beskriver vilka trakasserande handlingar som förekommer i vittnesmålen. I samband med kodningen blev det tydligt att inte enbart interaktionen mellan förövare och utsatt beskrivs i vittnesmålen, utan också vilka känslor interaktionen ger upphov till hos den utsatta och hur den som vittnar tolkar känslotillstånd hos omgivningen. Vi kodade således materialet även utifrån de känslotillstånd som beskrivs i vittnesmålen. I vissa fall var denna typ av uttalanden kopplade till begränsningar och möjligheter i det fortsatta arbetslivet. Också dessa uttalanden har kodats i materialet. Utöver detta har vi noterat huruvida det i vittnesmålen nämns ålder samt de platser som de sexuella trakasserierna utförts på. Tabell 1 visar koderna och i hur många citat de förekommer.

Tabell 1. Kodernas förekomster i de 718 citaten.

Kod	Förekomster
Vad förövaren eller förövarna gör	673
Vad den utsatta gjorde i anslutning till eller med anledning av övergreppet	376
Egenupplevda känslotillstånd och tolkningar av andras	278
Omgivningens konkreta reaktioner	218
Förövarnas karriärer efter övergreppen	42
Offrens karriärer efter övergreppen	75
Ålder	172
Plats	28

Vi använde oss alltså initialt av en induktiv ansats som i ett första steg var kvalitativt samt gick ut på att närläsa och koda eller tematisera vittnesmålen med hjälp av vad Blumer (1954) kallar sensibiliserande begrepp (*sensitizing concepts*). Det innebär att vi konstruerat de teman som tas upp i resultatet med hjälp av det språk eller de uttryck som förekommer i vittnesmålen och att det är dessa som väglett oss i forskningsprocessen. I ett andra steg företogs en kvantitativ innehållsanalys, i bemärkelsen att vi räknat förekomsten av de teman som vi kodat. De två stegen utgör analysens första fas och har haft som syfte att sammanfatta innehållet i vittnesmålen på en deskriptiv nivå och redogöra för händelser, upplevelser och konsekvenser som karaktäriserar vittnesmålen om sexuella trakasserier i de svenska #metoo-uppropen.

Analysens andra fas inbegrep en abduktiv ansats, i betydelsen att vi pendlade mellan empirin och teorierna om erkännande (Honneth 1995[1992]) samt epistemisk orättvisa (Fricker 2007) för att synliggöra olika former av social missaktning som de sexuella trakasserier som beskrivs i vittnesmålen utgörs av och effekterna av dessa.

Materialet består av 718 kodade citat och 12 av dessa har återgivits för att illustrera typiska exempel.

Teori

Sexuella trakasserier

Sexuella trakasserier handlar om ett oönskat införande av sexuella krav i ett förhållande där maktfördelningen är ojämn mellan de inblandade parterna (MacKinnon 1979:1) och inbegriper ett kontinuum från verbala kommentarer, skämt och sexuella gester till sexuellt våld (Kensbock, Bailey, Jennings m.fl. 2015:37). Sexuella trakasserier innebär också en kränkning av den fysiska kroppens integritet som kan ske genom att kroppar och sexualitet åberopas, att det symboliska eller personliga utrymmet inskränks fysiskt och att den rumsliga segregationen av och mellan kroppar genomdrivs eller styrs (Cockburn 1991). Annorlunda uttryckt utgörs sexuella trakasserier av verbala,

icke-verbala och fysiska beteenden som är ovälkomna hos den som utsätts, präglas av någon form av sexuell natur, samt försätter den utsatta i en fientlig och/eller hotfull situation (MacKinnon 1979; Cockburn 1991; Kensbock, Bailey, Jennings m.fl. 2015; Bondestam & Lundqvist 2018). Det finns emellertid ingen allmänt vedertagen definition av sexuella trakasserier (Latcheva 2017; Bondestam & Lundqvist 2018; Penttinen, Jyrkinen & Wide 2019). Kunskapen vi i dag har om sexuella trakasserier bygger huvudsakligen på prevalensstudier, vilka visar att en majoritet av dem som utsätts för sexuella trakasserier är kvinnor och att förövarna oftast är män. Även intervjustudier bekräftar detta (McDonald 2012; Simonsson 2020). I den här artikeln vill vi mer detaljerat studera hur sexuella trakasserier beskrivs av de som utsatts. Som tidigare nämnts kommer vi att redogöra för de händelser, upplevelser och konsekvenser av sexuella trakasserier som beskrivs i vittnesmål från den svenska #metoo-rörelsen och analysera dessa med hjälp av Honneths teori om erkännande och Frickers teori om epistemisk orättvisa. Nedan beskriver vi de former av erkännande som Honneth menar är nödvändiga för att utveckla en personlig identitet eller ett positivt förhållande till sig själv, samt de former av social missaktning som han menar hotar att bryta ner den personliga identiteten eller de positiva självrelationerna. Därefter beskrivs innebörden av epistemisk orättvisa, i Frickers förståelse. Som vi ser det är epistemisk orättvisa ytterligare en form av social missaktning som hotar att bryta ner den personliga identiteten eller det positiva självförhållandet.

Tre former av erkännande

Enligt Honneth (1995) uppstår och utvecklas människans personliga identitet och positiva förhållande till sig själv genom ömsesidigt erkännande i form av kärlek, rättigheter och solidaritet. En viktig drivkraft blir därmed att skapa välfungerande sociala relationer och sammanhang. Kärlek är den mest grundläggande formen av erkännande, eftersom det inbegriper en annan människas frivilliga tillfredsställelse av de behov man inte kan tillgodose på egen hand. Det kärleksfulla erkännandet är en ömsesidig bekräftelse av en själv och andra som konkreta och behövande varelser och är nödvändigt för upplevelsen av fysisk integritet. Vi kan också tala om kärlek i termer av en successiv frigörelse eller individualiseringsprocess som möjliggörs genom att individerna, i närhet och gemenskap med varandra, utvecklar en känslomässig tillit till att de trots sitt ökande oberoende har fortsatt gemensamma angelägenheter. Människan utvecklar således sin autonomi genom andra människors kontinuerliga omsorg om henne.

Enligt Honneth (1995:107–108) förutsätter varje kärleksrelation ett ömsesidigt gillande eller en ömsesidig attraktion och är därför begränsad till relativt få personer. Trots att detta medför moralisk partikularism menar han att kärlek utgör den strukturella kärnan i allt etiskt liv. Erkännande i form av kärlek ger nämligen den enskilda individen ett grundläggande självförtroende (*basic self-confidence*), vilket är nödvändigt för att självständigt delta i det offentliga livet.

Honneth (1995:107–121) uppfattar rättigheter som en del av samma socialisationsprocess som kärlek, eftersom båda i grund och botten värnar om människan som en

konkret varelse med behov som hon inte kan tillgodose på egen hand. Den enskilda individen kan enbart förstå sig själv som en person som kan göra anspråk på att ha vissa rättigheter om denne erkänner att andra också har samma rättigheter. Rättigheter förutsätter alltså förmågan att uppmärksamma och respektera andra människors behov oberoende av om man hyser positiva känslor för dem eller ej. Erkännande i form av rättigheter innebär att betraktas som moraliskt tillräknelig och därmed som en fullvärdig samhällsmedborgare med rätt att aktivt delta i gemensamma angelägenheter. Först när vi erhåller denna typ av erkännande realiseras vår självaktning (*self-respect*), vilket innebär att vi anser oss ha de egenskaper som krävs för att genomtänkt och ansvarsfullt delta i samhällslivet.

På samma sätt som kärlek resulterar i att barnet otvunget kan uttrycka sina behov, resulterar rättigheter i att den vuxna kan se sina handlingar som ett universellt erkänt uttryck för den egna autonomin (Honneth 1995:118). Medan förmågan att älska grundar sig i människans känslor, grundar sig förmågan till rättsligt erkännande emellertid i hennes kognitiva förmågor (Honneth 1995:110).

Utöver känslomässigt baserad omsorg och rättsligt erkännande, menar Honneth (1995:121–129) att även erkännande i form av solidaritet är nödvändigt för att kunna utveckla ett fullt ut positivt förhållande till sig själv. Alla människor är beroende av social uppskattning (*social esteem*) för att uppleva sina personliga egenskaper och förmågor som fördelaktiga. Till skillnad från det rättsliga erkännandet tillhandahåller solidaritet uppskattning för vårt individuella bidrag till samhället. Emellertid har solidaritet i likhet med rättigheter en kognitiv snarare än en emotionell karaktär.

Tre former av social missaktning

Om en människa förvägras kärlek, rättigheter och solidaritet påverkas hennes personliga identitet eller förhållande till sig själv negativt. För att tydliggöra innebörden av uteblivet erkännande identifierar Honneth (1995:129) tre former av social missaktning som hotar att bryta ner den enskilda individens positiva självförhållande:

- Fysiska övergrepp som utgör ett hot mot den enskilda individens personliga integritet och bryter ner det basala självförtroendet (jämför kärlek),
- Rättsberövande som utgör ett hot mot den enskilda individens sociala integritet och bryter ner självaktningen (jämför rättigheter),
- Förnedring eller kränkning som utgör ett hot mot den enskilda individens ära och värdighet och bryter ner självuppskattningen (jämför solidaritet).

Rättsberövandet innebär att bli fråntagen rättigheter, oftast utifrån grupptillhörighet, till exempel kön, klass eller etnicitet. Den enskilda individens förmåga att ta moralisk ställning ifrågasätts och denne hindras från att bidra till utvecklingen av normativa föreställningar i samhället.

Förnedring eller kränkning inkluderar allt från ringa till grova former av stigmatisering och innebär att den enskilda individens livsstil nedvärderas och att dennes livsval tillskrivs lågt, om ens något, socialt värde. Vid upprepad förnedring eller kränkning

sker en degradering av den enskilda individens socialt tillskrivna värde som bryter ner förmågan till självuppskattning, vilket innebär att den enskilda individen inte förmår uppskatta sig själv för vem den är och vad den gör. Det är alltså den enskilda individens ära och värdighet som står på spel.

Social missaktning, som är ett samlingsnamn för fysiska övergrepp, rättsberövande och förnedring eller kränkning, yttrar sig bland annat i negativa känslor som skam, frustration och vrede. I bästa fall ger känslorna upphov till insikten om att den personliga identiteten är avhängig andra människors erkännande och att man orättfärdigt förvägras erkännande, vilket i sin tur kan leda till en kamp för erkännande. Det senare underlättas om den finns en social rörelse i vilken kampen kan få moraliskt och politiskt utlopp.

Epistemisk orättvisa

Frickers teori om epistemisk orättvisa vidgar som vi ser det förståelsen av erkännande genom att blottlägga ytterligare en form av missaktning, nämligen kränkning av en enskild individ som kunskapssubjekt. Det kan vara att beskylla någon för att fara med osanning när den berättar om sina erfarenheter. Det kan vara att någon säger till en annan att det du säger dig kunna och veta inte är värt något för mig. Denna typ av social missaktning drabbar främst individer som även annars är missgynnade på grund av fördomar om deras gruppstillhörighet. Ett exempel på epistemisk orättvisa är när en människa blir mistrodd, missförstådd eller nonchalerad på grund av fördomar relaterade till hennes kön, klass eller etnicitet. Fricker (2007) talar även om hermeneutisk orättvisa som hänvisar till avsaknaden av ett språk för att göra sig förstådd och kunna påverka sin egen, andras och samhällets utveckling, vilket hänger tätt samman med epistemisk orättvisa. Epistemisk orättvisa drabbar inte enbart den som blir kränkt som kunskapssubjekt, till exempel när en person som vittnar om sexuella trakasserier anses ljuga, inte kan göra sig förstådd eller inte blir tagen på allvar av personer i sin omgivning. Epistemisk orättvisa drabbar även det epistemiska systemet i dess helhet, det vill säga den kunskap som cirkulerar i samhället och som vi använder oss av för att bland annat möjliggöra ömsesidig förståelse och lösa individuella och sociala problem. Samhället och samhällsmedborgarna går helt enkelt miste om viktig kunskap när vissa personers tolkningar av verkligheten nonchaleras. I likhet med Honneth (1995), menar Fricker (2007) att epistemisk orättvisa är en form av social missaktning som förvränger vårt förhållande till oss själva genom att vi nedvärderar oss själva, ser oss som mindre kompetenta och blir osäkra, vilket i sin tur leder till att vi blir sämre på att utveckla ny kunskap.

För att upprätta den personliga identiteten efter en traumatisk händelse är möjligheten att sanningsenligt berätta sin historia eller vittna nödvändig. Det krävs också ett erkännande av vittnesmålet. Först när erkännandet är ömsesidigt uppnås den återupprättande potentialen för vittnet fullt ut, vilket vi diskuterat tidigare i relation till Burke och hennes upplevelser av att ha misslyckats med att erkänna ett vittnesmål om sexuella trakasserier trots att hon själv tidigare blivit utsatt för detta.

När offer för sexuella trakasserier berättar om sina upplevelser, tror omgivningen på

vissa, men inte på alla. Hur omgivningen värderar vittnenas trovärdighet beror i hög grad på hur omgivningen uppfattar deras sociala identitet och händelsens art. Det vill säga, respekten för offrets vittnesbörd är avhängig det retoriska rum där vittnesmålet uttalas. Med retoriskt rum avses den plats där själva möjligheten att ett yttrande uppfattas som trovärdigt eller inte infinner sig. Det retoriska rummet där offrets vittnesmål uttrycks formas av sociala manus, attityder, stereotyper och diskurser som är kulturellt och historiskt situerade (Code 1995; Carlsson 2009; Jackson 2018).

Resultat: Analys av vittnesmål i de svenska #metoo-uppropen

Beskrivningar av vad gärningsmännen gör

I 673 av vittnesmålen finns minst en form av social missaktning beskriven. Den mest uppenbara formen av social missaktning är övergrepp genom verbala, icke-verbala eller fysiska beteenden som hotar den utsattas personliga integritet. Åtminstone om vi till skillnad från Honneth (1995) inkluderar även psykiska övergrepp i kategorin övergrepp. Vi måste då tala om såväl psykiska som fysiska övergrepp, vilka hotar den enskilda individens personliga integritet. Det är också denna typ av social missaktning som det oftast hänvisas till när tidigare forskning definierar sexuella trakasserier. Det blir tydligt när Cockburn (1991) talar om sexuella trakasserier som kränkningar av den fysiska kroppens integritet, vilket kan röra sig om allt ifrån verbala kommentarer, skämt och sexuella gester till sexuellt våld (Kensbock, Bailey, Jennings m.fl. 2015:37). Ordet våldtäkt och dess avledningar används i vittnesmålen inte bara för att beteckna händelser. Det dyker också upp i repliker, där män introducerar våldtäkt som samtalsämne och laborerar med våldtäkt som hypotes, vilket exemplifieras i nedanstående citat:

Jag gick in i en hiss med fyra äldre manliga kollegor. När hissörrarna stängdes tittade de på mig och sa: Vågar du åka med oss? Är du inte rädd för att vi ska våldta dig? (1)

Frågan som männen ställer implicerar att kvinnan behöver bedöma risken att bli våldtagen. Genom att ställa frågan tvingar männen på kvinnan tanken att våldtäkt alltid är en latent risk när kvinnor och män möts, om så endast för att dela en hiss med kollegor. Ett annat exempel är nedanstående citat, där en man talar om hur han upplever sig själv, i ett försök att lägga över ansvaret för ett övergrepp han begått på kvinnan som avvisar honom:

Du får mig att känna mig som en våldtäktsman, när du gör sådär. (2)

Kollegorna i hissen i citat 1 skulle möjligen mena att de uttryckt sig skämtsamt eller flirtigt. Kanske det också vore fallet med denna arbetskamrat i en matsal:

Sitter med kollegor i matsalen. En av dem naglar fast mig med blicken och säger:
Jag kan verkligen förstå att man våldtar ibland. (3)

Mannen i citat 3 förmedlar till kvinnan att han mentalt satt sig in i våldtäktssituationen och funnit våldtäkt vara ett rimligt handlingsalternativ, vilket tillsammans med hans kroppsspråk blir till en påminnelse för henne om risken för våldtäkt.

I de svenska #metoo-upproppen vittnas det emellertid inte enbart om våldtäkt som en händelse av verbal och mental karaktär, utan också om våldtäkt som en fysisk realitet. En kvinna berättar i citatet nedan om en händelse som utspelar sig i universitetsvärlden:

En välbetald professor brottade ner mig 10 gånger innan han satte sig grensle över mina armar och tog ett stryppgrepp samtidigt som han stirrade in i mina ögon. Jag visste inte om jag skulle dö nu. Sen våldtog han mig. (4)

Citat 1–4 visar ett spektrum av sexuella trakasserier från verbala kommentarer där ordet våldtäkt används, vilka går att tolka som psykiska övergrepp och hot om fysiska övergrepp, till våldtäkt som tveklöst exemplifierar vad Honneth menar med fysiska övergrepp. Samtliga hotar de utsattas personliga integritet och kan leda till att deras basala självförtroende skadas. Vad som inte är lika uppenbart i dessa citat, och inte heller i vedertagna definitioner av sexuella trakasserier, är att social missaktning i form av psykiska och fysiska övergrepp många gånger inte enbart inbegriper ett hot mot de utsattas personliga integritet och grundläggande självförtroende. De utsattas sociala integritet, ära och värdighet står också på spel, som i följande scen som utspelar sig i en finkulturell miljö. En musiker minns detaljer i förövarens kroppsspråk och för oss in i sin upplevelse av situationen:

Ordföranden, en man på 50 plus, vänder blicken mot mig igen och vrider lite på huvudet och ler. ”Det är något särskilt sexigt med just det – nakna tjejer som spelar cello!” Jag sitter fortfarande där, på scenen med mitt instrument mellan mina bresande ben. Publiken, i princip bara kostymklädda män över 45, ler stort. Tittar på mig, ler igen. Jag inser i den stunden att alla nu sitter där och föreställer sig mig sitta där naken. Jag är 18 år och har just tagit emot ett pris. (5)

I citatet åberopas såväl kropp som sexualitet verbalt och sällskapets uppmärksamhet dirigeras om från en ung cellist som mottagit ett pris – ett uttryck för att hon är socialt uppskattad – till en naken kropp. Hennes insikt ”att alla nu sitter där och föreställer sig mig sitta där naken” visar att sällskapets erkännande av henne i form av solidaritet begränsats. Om Honneth har rätt i sin teori om erkännande bidrar händelsen till en degradering av den utsattas socialt tillskrivna värde som riskerar att bryta ner hennes förmåga till självuppskattning, vilket innebär att hennes förmåga att uppskatta sig själv för sina prestationer och sitt bidrag till samhället minskar.

Prisceremonin för den artonåriga cellisten har likheter med följande händelse som inträffar på arbetet, bland hockeyspelare och journalister. En man styr om uppmärk-

samheten hos de som befinner sig i rummet, vilka plötsligt har ett samförstånd på den utsattas bekostnad. Kvinnan som berättar är sportjournalist.

Där står jag och ett flertal manliga reportrar från TV, radio och andra tidningar. Jag ställer mina frågor – men plötsligt börjar alla skratta. Jag förstår att de skrattar åt mig, men jag förstår inte varför. Inte förrän jag tittar ner, intill mitt block. Där ligger en av spelarna på golvet och tittar upp under min kjol. Han vinkar och ler. ”Snyggt klädd du är idag.” (6)

Här ser vi hur en manlig hockeyspelare gör det svårt för en kvinnlig sportjournalist att utföra sitt arbete, genom att inskränka hennes personliga utrymme på ett sätt som inte enbart hotar hennes personliga integritet, utan också hennes sociala integritet eller ära och värdighet. Det sker således en glidning mellan det vi kallar psykiska övergrepp och vad Honneth (1995) kallar förnedring eller kränkning, vilket innebär att ens personliga och särpräglade bidrag till samhället i form av till exempel ens yrkesutövning missaktas genom allt från relativt ringa till grova former av stigmatisering. Vi ser också en förskjutning mellan behovet av kärlek till behovet av rättigheter. Mannen i en konsertsal och mannen i hockeyspelarnas omklädningsrum uppvisar, enligt Honneths teori om erkännande, inte bristande emotionell förmåga, utan bristande kognitiv förmåga. Det är nämligen inte den emotionella förmågan att älska som efterfrågas i dessa sammanhang, utan den kognitiva förmågan att oberoende av vilka känslor man har för en annan person behandla denna med respekt för dennas särpräglade bidrag till samhället samt som en person med samma behov och rättigheter som en själv. Koderna för manligt beteende gentemot kvinnor i såväl hockeyspelarnas omklädningsrum som en konsertsal sätter social missaktning eller kognitiv brist i system, på ett sådant sätt att de bidrar till att män – såtillvida att deras uppförande gentemot kvinnor styrs av dessa – inte kan betraktas som moraliskt tillräkneliga.

Beskrivningar av känslor som den utsatta upplevde då eller upplever nu, samt tolkningar av känslotillstånd hos andra

I 278 av vittnesmålen beskrivs känslor, till exempel i nedanstående berättelse som återger en vuxen stödjares gränslösa handling mot ett barn i beroendeställning.

Jag var fjorton år, hade kontakt med BUP på grund av ett självskaдебeteende. Jag minns speciellt ett tillfälle då jag sitter i samtal med en manlig psykolog som frågar om jag brukar onanera. Jag blir chockad och generad. Han förklarar vidare att det kan kännas skönt och att det kan göra en glad att ”ta på sig själv”. Som att detta skulle vara botemedlet på min depression. (7)

Precis som i citat 1–3 och 5 åberopas här sexualitet verbalt på ett sätt som hotar den personliga integriteten och värdigheten hos de utsatta, vilket i detta fall resulterar i känslomässiga upplevelser av chock och genans. Den värderande kommentaren ”[s] om att detta skulle vara botemedlet på min depression” tyder på att kvinnan som

berättar insett att hon även blivit kränkt som kunskapssubjekt och därmed förvägrats den hjälp hon hade rätt till. Alltså kan vi i viss mening tala om rättsberövande i detta sammanhang.

Också i nedanstående vittnesmålet är det en tonåring som utsätts:

Först blev jag som förstenad och sedan försökte jag komma loss och började skrika. Han satte handen för min mun och tog stryppgrepp. Sa att han skulle se till att jag både blev av med hästen och aldrig skulle komma till en tävling igen om jag inte ställde upp. Sedan tvingade han mig att runka av honom. Jag sov ingenting på hela natten och hur jag kunde rida felfritt resten av helgen förstår jag inte men det gjorde jag. Det värsta var att alla tyckte så mycket om honom och att mina föräldrar tackade honom sååå mycket för hjälpen efteråt. Hemresan var nog det mest plågsamma jag varit med om! Att tvingas sitta med honom i bilen i flera timmar... (8)

Denna berättelse om en tonårig ryttarinns plågsamma resa med förövare och mötet med artiga föräldrar vid hemkomsten är betydelsefull i sin nedtoning av det fysiska övergreppet. I stället problematiseras det sociala sammanhanget som ger upphov till en strukturellt betingad upplevelse av att inte kunna berätta om det som skett, det vill säga en epistemisk orättvisa.

Uttalandet om att "[d]et värsta var att alla tyckte så mycket om honom och att mina föräldrar tackade honom sååå mycket för hjälpen efteråt" pekar ut förövarens sociala identitet snarare än offrets som orsaken till den epistemiska orättvisan. Vi får också en ledtråd till vad det är som gör att flickan inte berättar om övergreppet för sina föräldrar. Att berätta för sina föräldrar innebär att flickan ensam ska spränga ett kollektivt samförstånd om trevliga människor som icke-förövare. Så ser nämligen det retoriska rummet vanligtvis ut (jämför Jeffner 1998 som introducerar de uteslutande kategorierna "schyssta killar" och "våldtäktsmän", samt Carlsson 2009). Inte heller den välbetalde professorn i citat 4 är någon som brukar förknippas med våldtäkter och nedbrottningar på golvet. Vi återkommer till detta vittnesmål även i nästa kategori.

Beskrivningar av den utsattas handlingar i anslutning till eller med anledning av övergreppet

I 376 vittnesmål berättar den som utsatts om hur hon konkret reagerade och handlade, som nedan i fortsättningen på vittnesmålet i citat 4, där en ung kvinna blir nedbrottad tio gånger och våldtagen av en professor. Hon berättar också att hon polisanmälde händelsen efteråt och att hon aktivt arbetade med sitt trauma:

Det tog fyra veckor innan chocken släppte och jag kunde polisanmäla, över ett år innan åklagaren la ned utredningen och 3 år i traumabehandling att bli av med alla flash-backs. (4, fortsättning)

Detta är en berättelse om en förövare och hans våldshandlingar. Kvinnan som berättar vet inte om hon kommer överleva de fysiska övergrepp som hon utsätts för. Upplevelsen av ihållande chocktillstånd och återkommande flashbacks under en lång tidsperiod tyder på att hennes grundläggande självförtroende är satt ur spel. Vidare antyder konstaterandet att åklagaren lade ned utredningen att hon kan ha utsatts för epistemisk orättvisa och rättsberövande, eventuellt förknippat med oförmågan att omedelbart berätta om det som skett. Vidare går vittnesmålet att placera också i nästa kategori.

Berättelser om hur omgivningen reagerade

I 218 vittnesmål berättas om hur omgivningen reagerar. I några få fall har den utsatta fått stöd från myndigheter, arbetsledning eller fackförening. Allra vanligast är bristande eller helt uteblivet stöd, som i detta exempel:

Första gången jag försökte ta mig ur var jag 18. Socialsekreteraren undrade lite förstrött hur jag hade tänkt att de kunde hjälpa mig. Några pengar skulle det verkligen inte bli tal om eftersom jag antagligen jobbat ihop mer pengar på en vecka än hon tjänade på en månad. Hon tog fram miniräknaren och räknade. I övrigt, förklarade hon var det inte olagligt att prostituera sig och därför inget de kunde hjälpa till med. (9)

I vittnesmålet berättar en tonårig flicka om social missaktning i form av förnedring eller kränkning. Hon nekas hjälp av en socialsekreterare med hänvisning till livsstil och livsval. Skildringen är typisk för de många vittnesmål där den utsatta sökt stöd hos organisationer och instanser med uppdrag att företräda deras intressen. Den stödsökande lämnas ensam med budskapet att hon får skylla sig själv.

Berättelser om den utsattas möjligheter i arbetslivet

I 75 vittnesmål berättas om den utsattas möjligheter i arbetslivet. Många uppgiftslämnare blir uppsagda, slutar på eget initiativ, byter arbetsplats eller bransch.

Blev öppet sexuellt trakasserad av en manlig kollega i en relativt liten butik. Övriga kollegor (alla kvinnor) sa att han varit likadan mot dem. Jag bad dem om hjälp men ingen vågade säga något av rädsla att själva bli utsatta igen. Tog därför upp problemet med (manliga) chefen som sa att det inte var något att bry sig om och att jag "måste tåla ett par skämt". Mådde MYCKET dåligt av detta så jag sjukanmälde mig två dagar då jag bara grät. När jag kom tillbaka till jobbet ville man avsluta min provanställning eftersom jag inte verkade kunna samarbeta i grupp. (10)

Hon som berättar beskriver situationen på en tidigare arbetsplats, en situation som illustrerar att kvinnor måste acceptera att bli socialt missaktade för att få behålla sitt arbete. Alla kvinnliga medarbetare utsätts för chefens sexuella trakasserier, vilka därmed uppfattas som något de måste klara av att känslomässigt hantera. Den kvinnliga

kroppens förhållande till omgivningen präglas av detta outtalade, men ändå förgivettagna krav. Rädslan att återigen bli utsatt tystar de kvinnliga kollegorna, hindrar dem från att säga ”också jag” och på så sätt överskrida den situation som kvinnorna befinner sig i tillsammans. I stället legitimeras de sexuella trakasserierna, samtidigt som kvinnornas livsmöjligheter begränsas. Hon som berättar beskriver att hon mådde så dåligt att hon tvingades sjukskriva sig. Det är så de sexuella trakasserierna känns och upplevs av kvinnan som berättar. Vidare ledde hennes försök att påtala detta – att sätta ord på sin situation – till att hon blev uppsagd från sin provanställning. Att vara kvinna innebär i detta fall att inte kunna tala om sin situation, vilket är ytterligare ett i raden av exempel på epistemisk orättvisa. Värt att notera är att hon som berättar blir uppsagd med hänvisning till bristande samarbetsförmåga, snarare än sin vägran att låta sig tystas. Vi ser här hur omgivningen tillskriver den utsatta den inkompetens som den som utsätts för epistemisk orättvisa ofta internaliserar. I berättelsen sägs inget explicit om förövarens karriär, men det framgår att den som utsätter skyddas av chef och arbetskamrater. De är således solidariska med förövaren i stället för offret. I nästa kategori omnämns förövarnas karriärer särskilt.

Berättelser om förövarnas möjligheter i arbetslivet

I 42 vittnesmål berättas om förövarnas karriärer. Följande exempel handlar om övergrepp på andra än den som berättar. Det avrundas med en mer generell reflektion om rättssäkerhet och genus.

En av mina tidigare chefer har erkänt dålig kvinnosyn. För ett par år sen blev han polisanmäld för våldtäkt och olaga frihetsberövande. Förundersökningen lades ner. Kort efter det fick han ett toppjobb på ett stort magasin. Idag är han chefredaktör för en av Sveriges största tidningar. Jag undrar vad som hade hänt om en kvinna blivit anmäld för ett brott med högt straffvärde. (11)

Även i detta vittnesmål ges ett exempel på kvinnors situation i arbetslivet och hur social missaktning i form av sexuella trakasserier är strukturellt betingad. Det är en berättelse om hur en manlig chefs dåliga kvinnosyn och sexuella trakasserier legitimeras av samhället. Dels genom att de sexuella trakasserierna inte får några rättsliga följder, trots att de anmäls, dels genom att den dåliga kvinnosynen inte innebär något karriärmässigt hinder, trots att den är allmänt känd. Att vara misogyn och utsätta kvinnor för sexuella trakasserier leder i detta fall inte till en begränsning av socialt erkännande. Att få ett toppjobb på ett stort magasin och sedan bli chefredaktör på en av Sveriges största tidningar är snarare ett uttryck för social uppskattning. Liksom männen i citat 5 och 6 uppvisar denna man bristande förmåga att respektera andras, i det här fallet sina medarbetares, personliga och sociala integritet. Som vi tidigare påpekat är denna kognitiva förmåga emellertid ett krav för att i ett modernt samhälle betraktas som en fullgod samhällsmedborgare. Normerna för manligt beteende gentemot kvinnor tycks emellertid även här nonchalera detta.

Uppgifter om ålder på den som vittnar och den som utför kränkningen

I 172 vittnesmål förekommer uppgifter om ålder. Narrativet där en äldre man i maktposition erbjuder sig att hjälpa en yngre kvinna och utsätter henne för övergrepp förekommer ofta. Det finns berättelser som sträcker sig över lång tid, där trakasserier uppträder i serier och trappas upp allteftersom. Av utrymnesskäl avstår vi från att citera någon sådan. En återkommande berättelse i olika skepnader handlar om en kvinna som är ny på jobbet och erbjuds hjälp av en äldre man. Han kräver snart sex i utbyte, men blir avvisad och börjar trakassera henne inför arbetskamrater som låtsas som ingenting eller skrattar. Vi ser i många av vittnesmålen hur övergrepp och förnedring eller kränkning, där kvinnors personliga integritet och sociala uppskattning hotas, leder till att de utsattas livsmöjligheter minskar medan förövarnas livsmöjligheter ökar. Många berättelser handlar om kvinnor som lämnar sina arbetsplatser, medan män backas upp av chefer och andra anställda och avancerar i karriären. I nedanstående berättelse sker övergreppen i skolmiljö. Kvinnan beskriver också hur hon blir vittne till övergrepp på andra och hur rättsväsendet misslyckas med att skydda henne. Ett fylligt vittnesmål som detta uppfyller kriterierna för att ingå i samtliga av de kategorier av social missaktning som vi redogjort för ovan:

Sista året på gymnasiet blev jag våldtagen av en lärare på min skola. Jag trodde han var min vän. Vi hade delat många djupa diskussioner och samtal. Jag ville så gärna skriva en bok om kvinnors utsatthet. [...] Han skulle hjälpa mig att samla material och med trycket. Många klasskompisar kom till honom när de ville ha hjälp med ett arbete som gällde kvinnors rätt. Han var expert på ämnet. Det tog mig fler månader att orka berätta för någon. För att orka gå till skolan och se honom varje dag var jag tvungen att förtränga det som hänt. Frysa ut honom och undvika honom. Då gick han över till min bästa kompis. Manipulativt tryckte han ner henne för att sedan vara den som fanns där, precis som med mig. Jag polisanmälde honom efter studenten. Jag blev kallad till förhör. Min förundersökning lades ner eftersom jag inte befann mig i en tillräckligt utsatt position, då han inte betygsatte mig i något ämne. (12)

Liksom många andra vittnesmål i denna kategori inträffar övergreppet först efter att förövaren etablerat någon form av gemensamt projekt med den utsatta, till exempel ett mentorskap eller som i det här fallet ett bokprojekt, ironiskt nog om kvinnors utsatthet. Genom övergreppet reduceras situationen som genomsyras av ömsesidigt erkännande, erhållen genom djupa diskussioner och samtal, till en situation där den utsattas vilja kan ignoreras av mannen, vilket är en typ av svek som är ett bärande element i många av vittnesmålen i de svenska #metoo-uppropen. Sveket ger övergreppet en särskild dimension; inte ens i de sammanhang där kvinnor ingår i respektfulla och emotionellt stärkande relationer med män kan de känna sig säkra på att våldtäkt inte är en risk. Om vi lägger citat 1 – i vilket män utan någon närmare relation till kvinnan i en hiss fäste hennes uppmärksamhet på våldtäktpotentialen i situationen – bredvid detta vittnesmål (citat 12) – i vilket mannen i en relation som

karaktäriseras av ömsesidigt erkännande väljer att våldta den tonåriga flickan som berättar – träder en bild fram av att sexuella trakasserier är en allstädes närvarande risk.

Slutsats

I den här artikeln har vi undersökt hur de som vittnade i de svenska #metoo-uppropan beskriver sexuella trakasserier i termer av händelser, upplevelser och konsekvenser. Målet har varit att fånga den sociala komplexitet som de sexuella trakasserierna inrymmer, vilket har gjorts genom att analysera vittnesmålen med hjälp av teorier om erkännande (Honneth 1995) och epistemisk orättvisa (Fricker 2007). I artikeln har vi på så sätt identifierat fyra olika typer av social missaktning som vittnesmålen ger uttryck för: fysiska och psykiska övergrepp, förnedring eller kränkning, rättsberövande och epistemisk orättvisa. Enligt Honneths teori om erkännande och Frickers teori om epistemisk orättvisa skadar dessa former av social missaktning den personliga identiteten hos den utsatta genom att bryta ner självförtroendet, självaktningen, självuppskattningen och förmågan till kunskapsutveckling.

Tidigare forskning visar att sexuella trakasserier oftast förekommer genom att en man utsätter en kvinna. I artikeln ges exempel på att sexuella trakasserier också förekommer som manlig samhandling: där en man agerar inför en publik som på olika sätt kan ge sitt bifall samt uttrycka solidaritet och igenkänning med förövaren. Att män i grupp objektifierar en kvinna och på henne projicerar sexuella fantasier, eller åtminstone uttrycker sitt gillande över att en av dem gör detta, verkar inte bryta mot sociala normer, eftersom det förekommer i vitt skilda kontexter och utan att någon där och då opponerar sig. Som vi ser det är glappet mellan den utsattas upplevelse och förövarnas upplevelse av situationen en form av hermeneutisk orättvisa. Alla som är närvarande ser vad som händer, men det saknas ett språk för att formulera det som händer på ett sådant sätt att det framstår som social missaktning genom förnedring eller kränkning, i Honneths betydelse av begreppet. #Metoo-rörelsen lyckades skapa ett retoriskt rum där vittnesmål om denna typ av förnedringar eller kränkningar trots detta kunde uttryckas och bli förstådda. Naturligtvis finns det många exempel på mer idealtypiska former av övergrepp i de svenska #metoo-uppropan, inte sällan i kombination med berättelser om att de utsatta inte blivit trodda eller inte ansetts tillräckligt trovärdiga för att rättsväsendet ska agera, det vill säga epistemisk orättvisa som i sin tur leder till rättsberövande.

För att förtjäna legitimitet som moraliskt tillräcklig och därmed bli en fullvärdig samhällsmedborgare menar Honneth att förmågan att uppmärksamma och respektera andra personers rättigheter oavsett vad man känner och tycker om dessa personer är nödvändig. De sexuella trakasserier vi fått ta del av genom vittnesmålen i de svenska #metoo-uppropan visar att denna förmåga brister hos förövarna. Men vi ser också vad vi kan kalla förlåtande strukturer för förnedring eller kränkning som gör handlingarna begripliga – exempelvis principerna att hellre fria än fälla, lite skämt måste man tåla, och varianter på det temat. Av vittnesmålen att döma är det relativt osannolikt att en man

som begår sexuella trakasserier blir straffad för det. Tvärtom finns det många som vittnar om att förövare får erkännande i form solidaritet, det vill säga får social uppskattning i de sammanhang som de sexuella trakasserier utspelar sig i, såväl som senare i livet och yrkeskarriären trots vetskap om de sexuella trakasserier som utförts. Eftersom vittnesmålen är skrivna retrospektivt har vi också fått viss inblick i vilka konsekvenser de sexuella trakasserier fått för de utsatta. En i vår mening avgörande konsekvens är att den utsatta förvägras sin plats som en självklar deltagare i ett socialt sammanhang, oavsett om det handlar om hästsport, musicerande, att gå i skolan eller utöva sitt yrke. Övergripen är integrerad i sociala sammanhang och de utsatta blir i någon mening exkluderade från att vara självklara deltagare i dessa sammanhang. De konstitueras också som objekt för den manliga blicken på ett sätt som manliga deltagare i dessa sammanhang inte blir utsatta för. Strategierna för att hantera detta skiljer sig förstas åt beroende på kontexten. Vanligen handlar det om att försöka vara kvar i det sociala sammanhanget, men att undvika den individuella förövaren. Många väljer ändå till sist att dra sig tillbaka från det sociala sammanhanget och få utsatta berättar om en framgångsrik proteststrategi (*voice-strategy*) för att tala med Hirschman (2008[1970]).

Sammanfattningsvis ges en bild av ett starkt patriarkat. #Metoo lyckades kasta nytt ljus på maktordningen och skapa uppmärksamhet för problemet med sexuella trakasserier. De former av social missaktning som behandlats i artikeln (fysiska och psykiska övergrepp, förnedring eller kränkning, rättsberövande och epistemisk orättvisa) och som kommer till uttryck i vittnesmålen om sexuella trakasserier i de svenska #metoo-uppropan kan leda till personligt lidande och sociala förluster. Det blir tydligt när kvinnor lämnar de sammanhang, organisationer eller arbetsplatser där de blivit utsatta, men det genererar också vilja till upprättelse. Vi tolkar de svenska #metoouppropan framförallt som en kollektiv kamp för erkännande och rättvisa.

Referenser

- Askanius, T. & J. Møller Hartley (2019) "Framing gender justice. A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden", *Nordicom Review* 40 (2):19–36. <https://doi.org/10.2478/nor-2019-0022>
- Bondestam, F. & M. Lundqvist (2018) *Sexuella trakasserier i akademien. En internationell forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Blumer, H. (1954) "What is wrong with social theory?", *American Sociological Review* 19 (1):3–10. <https://doi.org/10.2307/2088165>
- Burke, T. (2017) "The inception", <https://justbeinc.wixsite.com/justbeinc/the-me-too-movement-cmml> (hämtningsdatum 10 november 2021)
- Carlsson, N. (2009) *Avslöjandets tid. Kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Cockburn, C. (1991) *In the way of women. Men's resistance to sex equality in organizations*. Ithaca: Cornell University Press. <https://doi.org/10.7591/9781501722585>
- Code, L. (1995) *Rhetorical spaces. Essays on gendered locations*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203724132>

- Fredriksson, M. & A. Alvinus (2019) "Organisationskultur och ledarstrategier i ljuset av #metoo", *Arbetsmarknad & Arbetsliv* 25 (2):28–45.
- Fricker, M. (2007) *Epistemic injustice. Power and the ethics of knowing*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001>
- Hansson, K., M. Sveningsson, M. Sandgren & H. Ganetz (2019) "We passed the trust on. Strategies for security in #MeToo activism in Sweden." Paper presenterat vid 17th European Conference on Computer-Supported Cooperative Work, European Society for Socially Embedded Technologies, Salzburg, Österrike, 8–12 juni 2019. <https://dl.eusset.eu/handle/20.500.12015/3247> (hämtningsdatum 9 november 2021)
- Hirschman, A.O. (2008[1970]) *Sorti eller protest. En fråga om lojaliteter*. Lund: Arkiv.
- Honneth, A. (1995[1992]) *The struggle for recognition. The moral grammar of social conflicts*. Cambridge: Polity Press.
- Jackson, D.L. (2018) "'Me Too'. Epistemic injustice and the struggle for recognition", *Feminist Philosophy Quarterly* 4 (4). <https://doi.org/10.5206/fpq/2018.4.6231>
- Jeffner, S. (1998) *Liksom våldtäkt, typ... Om ungdomars förståelse av våldtäkt*. Stockholm: Brevskolan förlag.
- Johansson, M., K. Johansson & E. Andersson (2018) "#Metoo in the Swedish forest sector. Testimonies from harassed women on sexualised forms of male control", *Scandinavian Journal of Forest Research* 33 (5):419–425. <https://doi.org/10.1080/02827581.2018.1474248>
- Kensbock, S., J. Bailey, G. Jennings & A. Patiar (2015) "Sexual harassment of women working as room attendants within 5-star hotels", *Gender, Work & Organization* 22 (1):36–50. <https://doi.org/10.1111/gwao.12064>
- Latcheva, R. (2017) "Sexual harassment in the European Union. A pervasive but still hidden form of gender-based violence", *Journal of interpersonal violence* 32 (12):1821–1852. <https://doi.org/10.1177/0886260517698948>
- MacKinnon, C.A. (1979) *Sexual harassment of working women. A case of sex discrimination*. New Haven: Yale University Press.
- McDonald, P. (2012) "Workplace sexual harassment 30 years on. A review of the literature", *International Journal of Management Review* 14 (1):1–17. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2011.00300.x>
- Milan, S. (2015) "From social movements to cloud protesting. The evolution of collective identity", *Information, Communication & Society* 18 (8):887–900. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1043135>
- Nyman, M. (2003) *Att bli synlig. Kvinnor giltiggör erfarenheter av incest, rituella och andra sexuella övergrepp*. Göteborg: Stödcentrum Beda.
- Pandevski, S. (2018) "Tarana Burke kämpar mot sexuellt våld", *Faktum* 184: 10–15.
- Park, A. (2017) "#MeToo reaches 85 countries with 1,7M tweets", <https://www.cbsnews.com/news/metoo-reaches-85-countries-with-1-7-million-tweets/> (hämtningsdatum 2 juli 2021)
- Penttinen, E., M. Jyrkinen & E. Wide (2019) *Emotional workplace abuse. A new research approach*. Cham: Palgrave. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-19993-7>

Simonsson, A. (2020) *Förebyggande arbete mot sexuella trakasserier i svenskt och nordiskt arbetsliv. En forskningsöversikt*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet.

Författarpresentationer

Emma Engdahl är professor i sociologi vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet. Hennes forskning handlar om de sociala villkoren för självutveckling och självförverkligande, samt betydelsen av det mänskliga känslolivet för rationellt handlande och demokrati. Hon har bland annat skrivit böckerna *A theory of the emotional self* (2004) och *Depressiv kärlek* (2016).

Maria Nyman är etnolog och pionjär i #metoo-rörelsen. Hon har arbetat med kunskaps-spridning om sexuellt våld sedan början av 2000-talet och är nu redaktionssekreterare på Centrum för våldsstudier vid Örebro universitet.

Hans Ekbrand är lektor i sociologi vid Göteborgs universitet. Han disputerade på en avhandling om mäns våld mot kvinnor och har bland annat forskat om brottslighet, fattigdom och sociala medier.

Kontaktperson

Emma Engdahl

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet

Box 720, 405 30 Göteborg

emma.engdahl@gu.se